

ного протиборчого війська – ось він, яскравий взірець відваги! Після двох тисяч років, що канули в небуття, означені мірилом спартанської доброчесності, ми можемо покликатися до мудрих настанов Ренана¹, що «інстинкт кохання в певні моменти або вивищує людину над собою, або ж перетворює на раба розпусти і занурює в тваринний стан»... Насправді ж «чаша життя прекрасна – і вкрай нерозумно обурюватися ним тільки через те, що бачиш його дно».

* * *

Чи повернуться колись благодатні дні Ефеса та Сирен? На жаль! Сучасний світ знемагає від гніту потворності. Цивілізації відходять на північ, зникають у тумані, холоді, бруді. Нестерпна ніч! Безвихідь! Якийсь народ, одягнений у все чорне, блукає затхлими вулицями... Про що думають ці люди? Нікому не відомо; та в двадцять п'ять років сахаєшся від думки, що станеш розсудливим і холоднокровним старцем...

Тож нехай буде дозволено тим, хто знемагає й сумує за невідомою нам, хмільною, вічною молодістю Землі, що її ми нарекли Античністю, тож нехай буде дозволено їм, наголошую, через мрію й уяву перенестись у ті часи, коли людська нагота, відкрита краса тіла, сотвореного (не забуваймо цього!) за образом і подобою Божою, могла бути безцінним набутком будь-якої звичайної куртизанки, котра належала всім; коли чуттєве кохання (не забуваймо, що завдяки йому ми прийшли в цей світ!) було ще святим, незаплямованим, без печаті сорому й гріха... Нехай же буде дозволено їм (і нам!) забути про вісімнадцять віків варварства, лицемірства, оспівування потворності звільнитися з болота буденності і припасти до джерел Минулого, повернутися до первозданної краси, звести під мелодію флейти Храм істинної віри й із захопленням присвятити цьому Храмові свої серця, натхнені безсмертною Афродітою!

Пер Луїс

¹ Ренан, Жозеф-Ернест (1823–1892) – французький філософ, письменник, автор історичних творів про раннє християнство.

АФРОДИТА

З античних звичаїв

КНИГА ПЕРША

I. Хризі

Вона лежала на персах, підперши долонею щоку, розкинувши ноги, й довгою золотою шпилькою знічев'я проколювала симетричні вічка на зеленій суконній подушечці. Прокинулася о другій пополудні й ніжилася самотньо серед розметаного ліжка, розімліла від глибокого сну, прикрита лишень хвилями волосся.

Воно було лискуче й пишне, м'яке, наче шовк, довше за крила, що ними могла б володіти, якби народилася птахою. Це волосся, воно таке густе, що від цього покривала аж робилося жарко. Воно огортало спину, пірнало під голий живіт, вилискувало завитками й вилося аж до колін. Складалося враження, наче молода жінка закуталася в дорогоцінне руно, що вилискувало то м'яким каштановим, то металево-золотистим полиском. Тож, очевидно, саме через ці розкішні локони й вважали її, Хризі, першою красунею серед куртизанок Александрії.

То не були гладесенькі пасма кіс сирійок Царського двору, ані фарбоване волосся азіаток, ані підкручені чорні буклі

египтянок. То було волосся представниці арійської раси, волосся мешканки Галілеї – з-поза тамтешніх пісків...

Її називали звично Хризі, й вона кохалася в своєму йменні. А поклонники, молоді чоловіки, величали свою пасію Хризеїдою, себто «золотою», одним із численних титулів Афродіти; вони склали про неї вірші й залишали їх біля її дверей разом із гірляндами троянд. Та хто ж би вірив у свою схожість з Афродітою? Проте чому ж не порадіти, якщо тебе порівнюють із самою богинею? Тим паче такою вродливою й щедрою на кохання? Хризі іноді відвідувала її храм і підносила Афродіті, мов товаришці, всілякі милі дрібнички, як-от скриньки з пахощами та блакитні серпанки...

Народилася вона біля берегів Генісаретського озера¹, в країні сонця й тіні та олеандрів. Її мама виходила щовечора на Єрусалимський шлях стрічати мандрівців і крамарів і віддавалася їм тут-таки, на траві, серед безгоміння ланів. Цю жінку дуже любили в Галілеї. Священники не переходили на інший бік дороги, йдучи повз її оселю, бо була вона співчутливою й побожною жінкою і не шкодувала жертвувати овечок. Над її оселею простиралося благословення Предвічного, як і над оселями всіх благочестивих містян. Та коли вона завагітніла, накликавши на себе, незаміжно жінку, скандал, якийсь чоловік, наділений даром передбачення, вістував, що народить вона доньку, «на шию котрої колись ляже багатство і віра цілого народу».

Не роздумуючи над тим, може таке статися чи ні, мати все-таки назвала доньку Сарою, що гебрайською означає «царівна». Невідомо чому, але це змусило всіх прикусити лихі язики.

Хризі анічогісінько не знала про це, бо віщун застеріг родителю, що знати майбутнє небезпечно. Тож і не віддала, що на неї чекає, й тому часто розмірковувала про свій завтрашній день.

Вона заледве пам'ятала своє дитинство й не любила його згадувати. Про цей період життя тільки й залишився спогад, як про неабияку нудьгу: мама пильно оберігала доньку, а коли

¹ Генісаретське (Тіверіадське) озеро відоме ще як Галилейське море. Згадується в Біблії.

надходив час їти займатися на шляху своїм ремеслом, залипла дівчинку саму у спальні – бувало, й надовго! Пам'ятала Хризі ще кругле віконце, крізь яке видніло прозоре плесо їхнього озера, синяву огорнутих серпанком ланів, глибоке небо й марево незорих далей Галілеї... Їхній дім потопає у заростях рожевого льону й тамариксу. Шпичкуваті кущі капарців виринали то там, то деінде над рожевуватим трав'янистим морем. Маленькі дівчатка любили купатися в прозорому ручаї під квітучим олеандром, де їм траплялися червонясті мушлі. Квітів було так повно – і на воді, і на луках, і в горах росли величезні лілії.

Її виповнилося дванадцять, коли її звабили поїхати з ними до Тіра¹ молоді крамарі, що їхали туди продавати слонову кістку. Вона стріла їх біля водяної цистерни. Вони саме заплітали своє довге волосся розкішними френзеллями. Хризі пам'ятала, як вони схопили її, аж почервонілу від щастя, всадовили на коня і – рушили в дорогу; спинялися тільки раз, і такої світлої ночі, що аж зорі розтанули в ній.

Іще вона пам'ятала їхнє прибуття до Тіра; всівшись на кошику попереду всієї процесії, вчепившись за кінську гриву, вона гордо гоїдала голими ногами, аби жінки-зіваки бачили на її ногах патьоки крові...

Того самого вечора торговці слонною кісткою рушили до Єгипту. Вона трималася їх аж до Александрії, до тамтешнього базару. А через два місяці вони залишили її тут, в Александрії, в маленькому білому домику з терасою та колонами, обрамленим бронзою дзеркалом і килимами, новими подушками й рабінею, кралею-індускою, котра вміла так гарно зачісувати куртизанок. Щойно ті від'їхали, як з'явилися інші, а за ними – ще інші...

Хризі мешкала у східному кварталі. Молоді греки з Брухіона – аристократичної частини міста – його не відвідували, бо це не додавало їм честі. Тривалий час вона, як і її матір, зналася лише з мандрівцями та крамарями. Вона ніколи не зустрічалася ще раз зі своїми випадковими полубовниками; вона вміла причарувати їх – і покинути, перш ніж сама могла б зачарувати-

¹ Тір – незалежне місто-держава, нині місто і порт Сур у Лівані.

ся ними. Проте багатьох вона запалювала шаленою пристрастю. Траплялося, що власники багатьох караванів квапилися чимскоріше розпродати свій крам, навіть за найнижчою ціною, аби лишень встигнути набути з нею, не відлучатися від неї надовго; вони втрачали все, що мали, всього за кілька днів і ночей. Користаючи з таких безумців, вона обжилася коштовностями, подушками, рідкісними пахощами й квітчастими тканинами, а ще – чотирма рабинями.

Вона вивчила багато мов і знала казки багатьох країн. Ассирійці розповідали їй про кохання Іштар і Думузі¹; фінікійці – про пристрасть Астарті², розбурхану Адонісом. Грецькі діви розповіли їй про Ефес, навчили її дивних пестоців, які спершу її здивували, а відтак причарували – настільки, аж небавом жадала їх щодня. Їй відкрилося мистецтво кохання Аталанти, а ще вона дізналася, що навіть цнотлива діва, граючи на флейті, може довести до шаленства й витривалого чоловіка. Її рабиня-індуска упродовж семи років терпеливо навчала її вишуканих тонкощів мистецтва сластолюбства, відомого куртизанкам з Паліботри³.

Бо кохання, як і музика, – це мистецтво. Воно дарує схожі відчуття – і трепетні, й ніжні, і ще гостріші, і Хризі, знаючи всі його ритми й мелодії, вважала себе, не безпідставно, набагато більшою артисткою за саму Планго, котра музикувала в Храмі.

Так і прожила вона сім років, навіть не мріючи про ще щасливіше та більш розмаїте життя. Та з наближенням двадцятиліття, коли вона стала вже більше схожою на жінку, ніж на діву, коли вперше помітила під персами пікантну складочку, як ознаку приходу зрілості, вона забагла чогось іншого.

Й одного разу, прокинувшись о другій годині пополудні, розніжена довгим сном, вона лягла впоперек ліжка, оперлася що-

¹ Іштар – богиня кохання й родючості в аркадській міфології, Думузі (Таммузі) її брат і наречений.

² Астарта – головна богиня семітів, відповідає грецькій Афродіті і римській Венері.

³ Паліботра (Паталінутра) – місто в Індії, столиця кількох давніх імперій.

кою на долоню, розкинула ноги, й довгою золотою шпилькою заходилася проколювати симетричні вічка на зеленій суконній подушечці.

Вона поринула в задуму.

Спершу проколала чотири малесенькі дірочки – вийшов квадрат, відтак – іще одну – по центру. Затим з'явилися чотири вічка ще більшого квадрата. Вона намірилася перетворити квадрат на коло, та це їй видалося надто складно. Й вона запозилася штрикати вічка будь-де й кликати:

– Джало! Джало!

Джалою називали рабиню-індуску, хоча її справжнє ім'я було Джалантантчандрачапала, себто *Рухлива, наче відображення Місяця на воді*. Та Хризі була надто лінива, аби бодай раз вимовити це ім'я повністю.

Увійшовши, рабиня спинилася біля дверей.

– Джало, хто тут був учора?

– Ти хіба не знаєш?

– Ні, я не дивилася на нього. Він вродливий? Я так була натомилася, що, певно, весь час спала. Анічогісінько не пам'ятаю! Коли він пішов? Це було вчора? Чи нині вранці?

– До схід сонця. Він казав...

– Що він залишив? Скільки? О ні, мовчи! Мені це байдуже. То що він казав? Потім ще хтось приходив? Він повернеться? Подай-но мої браслети.

Рабиня принесла скриньку з коштовностями, та Хризі й не глянула на неї, а враз підняла руки й застогнала:

– О, люба Джало! Мені так хочеться чогось незвичайного!

– Незвичайне – це або все, або ніщо, – відповіла Джала. – Усі дні подібні один до одного.

– Та ні, не так! Принаймні, колись було не так! Завжди, в усіх країнах світу, боги сходили на землю й кохалися зі смертними жінками. Ох, на якому ложі я мала б їх стрічати? По яких лісах шукати? Які молитви казати, щоб появилися ті, хто навчить мене чогось... інакшого... або ж змусить усе забути? А якщо боги більше не хочуть сходити на землю, якщо вони вже вимерли або геть постаріли, – невже я так і помру, Джало, не стрівши

людини, котра привнесе в моє життя щось неймовірне? Навіть нехай фатальне!

Вона перекинулася на спину й переплела пальці рук.

– Якби ж то хтось обожнював мене, мені приносило б шалену насолоду змушувати його страждати, навіть якщо він через це помре! Ті, що приходять до мене, недостойні ані пестоців моїх, ані сліз. Утім, це моя провина. Я притягую їх, то як вони можуть мене кохати?

– Який браслет ти надінеш сьогодні?

– Усі! Облиш мене! Всі мені осоружні! Вийди на ганок, і якщо хтось появиться, скажи, що я зайнята зі своїм любовником, чорним рабом, котрому плачу... Іди!

– Ти не вийдеш?

– Вийду, але сама. І сама вберуся. Я піду й не повернуся! Іди. Забирайся геть!

Вона спустила ноги на килим, потяглася і встала. Джала ж непомітно вийшла.

Схрестивши руки на потилиці, перетнула кімнату, знемагаючи від насолоди, що їй дарували холодні плити долівки, торкаючись вологих і розпашілих після сну ніг, й увійшла до купальні.

Вона захоплено дивиться на своє відображення у воді і їй здається, що вона – велика, розкрита перламутрова мушля. Її шкіра – бездоганно гладесенька, ноги в блакитному світінні води перетворилися на безконечну лінію, а руки прибрали непізнаваних форм. Тіло зробилося таким легким, що вона могла стати, спираючись на два-три пальці. Відтак вона ліниво почала занурюватися, осідати на мармур, і лагідна хвиля пестила їй підборіддя, губи, немовби вкривала їх солодкими поцілунками.

Під час купелі Хризі починала обожнювати себе. Усі частини її тіла, одна за одною, ставали об'єктами захоплення й милування. Вона бавила час у чарівних іграх зі своїм волоссям і персами. Іноді вона йшла за плином своїх бажань, і тоді все її розслаблене тіло вбирало в себе короткі ласки.

День добігав кінця, коли вона вийшла з води. На кам'яній долівці виблискували її мокрі сліди. Хиткою ходою, наче зне-

силена втому, наблизилася до дверей і розчахнула їх навстіж; завмерши на хвилину, повернулася до ложа й звеліла рабині:

– Витри мене.

Рабиня взяла велику губку й повела нею по золотих косах Хризі, що ввібрали воду й струменіли мало не до п'ят; вона висушила їх і ледь розкуйовдила; зануривши губку в глек із духмяною олією, вона пестливо змастила нею все хазяйчине тіло, а відтак розтерла грубим рушником її ніжну шкіру, аж до почервоніння.

Тремтячи від остуди, Хризі сіла на мармуровий стілець й розгублено пролепетала:

– А тепер причеши мене.

У сутінках коси її, ще вологі й важкі, блищали, наче потоки сонячного сяйва. Хризі взяла дзеркальце з полірованої міді й почала мляво спостерігати, як темношкірі руки рабині рухалися в її пишному волоссі, даючи лад сплутаним пасмам й укладаючи локон до локона. Коли з зачіскою було покінчено, Джала опустила на коліна й чисто поголила її лобок, аби коханці навіч бачили шкіру молодої жінки – гладесеньку, наче мармур, а обриси її фігури – досконалимими, як у статуї.

Обличчя Хризі стало серйозним, вона тихо сказала:

– Нафарбуй мене.

Фарби до лиця і тіла найрізноманітніших відтінків зберігалися в невеличкій рожевій скриньці, що її привезли з острова Діоскорид¹. Рабиня занурила пензлика з верблюдячої шерсті в чорну фарбу й окреслила вигин ока, відтінюючи його блакить. На повіки вона наклала блакитні тіні; два ясно-червоні трикутники лягли на скули. Аби фарби не розтеклися від цілунків чи сліз, годилося натерти обличчя й перса лагідними мазями з воску й олії; відтак Джала взяла м'яку пір'їнку, вмокнула її у свинцеве білило й наклала білі смужки уздовж рук і на шиї Хризі, обвела контури губ і забарвила кінчики грудей; пальці рабині, які щойно наносили рум'яна на щоки, накреслили по боках три глибокі складки, а на сідницях – дві звабливі ямочки. Забарвленим тампоном зі шкіри вона провела по ліктях Хризі й освіжила колір нігтів. Туалет завершено.

¹ Архіпелаг в Індійському океані біля узбережжя Сомалі.